

JALASJÄRVI KOSKUE KOHTANEN

Esikeraamisen asuinpaikan kaivaus

Ville Luho 1947

M

Kertomus Jalasjärven Koskuen Kohtasen esikeraamisen
asuinpaikan kaivauksesta 29. 7.- 2. 8. 47.

Kertomukseen liittyy 6 karttaa ja löydöt
K.M., n:ot 11769:1-119).

Maanviljelijä Vilhelm Kohtakankaan (os. Jalasjärvi,
Rintämäki) lähetettyä keväällä 1947 Kansallismuseoon joukon
esikeraamiseen asuinpaikkaan viittaavia löydöksiä (K.M.,n:ot
11702:1-5) päätti allekirjoittanut suorittaa paikalla Etelä-
Pohjanmaan Maakuntaliiton myöntämin varoin tutkimuksia.
Apulaisenani toimi ylioppilas Tove Riska.

Asuinpaikka sijaitsee Jalasjärven pitäjän eteläosassa,
Koskuen kylän Kohtakankaalla Kohtasen talon maalla, jonka
omistaa edellämainittu maanviljelijä Vilhelm Kohtakangas. -
Täällä avattiin kaksi kaivausaluetta - kaivausalueet I ja II.
Edellinen siltä kohtaa, mistä oli löytenyt sadeveden paljas-
tama pallonuijan puolikas (11702:3). Maaperä oli hienoa hiek-
kaa ja sen pinnalla kvartsi-iskennäisiä. Kysymyksessä olevan
paikan yli johtaa kärrytie Kohtasen taloon.

Kaivausalue I.

Kaivausalue I sijaitsee Kohtasen asuinrakennuksesta n. 35 -
40 m eteläkaakkoon (kartta 1), samaan suuntaan viettävällä
hiekkarinteellä, taloon johtavan kärrytien itälaidalla. Täällä
avattiin 30 m²:n suuruinen alue, joka paalutettiin 1 m²:n
ruutuihin (kartta 2).

Humuskerros oli ohut, keskimäärin vain n. 10 cm:n vahvuinen. Sen alta paljastui hieno, kivetön hieta, joka kaivausalueen alimmassa ruuturivissä - I - III:1 - n. 30 cm:n syvyydessä muuttui savisekaiseksi hiesuksi. Kaivausalueen ylemmässä ruuturivissä, ruuduissa I - III:10 oli hiekka karkeampaa kuin alemmissa. Kaivausalueen alapuolella, rinteän alaosassa ja notkelman pohjalla oli maaperä savea. Rinne viettää nimittäin kapeaan notkelmaan, ensin loivasti, sitten jyrkänlaisesti, taittekohdan ollessa kaivausalueen yläreunalla (vrt. pintaprofiilin piirrosta kartalla 1).

Kulttuurikerroksen vahvuus vaihteli 22 cm:stä 55 cm:iin, olleen keskimäärin 40 cm:n vahvuista. Ohuinta se oli ruuturivissä I - III:4, paksuinta rivissä I - III:8. Ruuduittain oli sen vahvuus seuraavanlainen:

I:1	34	cm	II:1	39	cm	III:1	44	cm
I:2	39	"	II:2	38	"	III:2	31	"
I:3	44	"	II:3	42	"	III:3	40	"
I:4	38	"	II:4	31	"	III:4	30	"
I:5	42	"	II:5	48	"	III:5	31	"
I:6	34	"	II:6	44	"	III:6	44	"
I:7	32	"	II:7	47	"	III:7	44	"
I:8	35	"	II:8	44	"	III:8	55	"
I:9	33	"	II:9	41	"	III:9	55	"
I:10	43	"	II:10	55	"	III:10	22	"

Kulttuurimaa oli laimeata, laikullista, väriltään punertavan ruskehtavaa. Ruuturivissä III:1-10 oli kulttuurimaan väri selvempää kuin riveissä I:1-10 ja II:1-10, johtuen ehkä osaksi

siitä, että turvekerros oli täällä ehjempää ja kiinteämpää kuin lähempänä tietä olevissa ruoturiveissä I ja II, missä humuskerros oli rikkonaista ja kulunutta. Paikoitellen oli kulttuurimaa väriltään likaisen harmaata, kuten varsinkin ruudussa II:5. Ruudussa III:10 oli turvekerroksen alla n. 40 cm paksu puhdas karkeahko hiekka, sitten n. 5 cm vahva lyijyharmaa kerros ja vasta sen alla kulttuurikerros. Kulttuurikerroksen päällä olevassa kerroksessa oli tiilenkappaleita ja saviruukun (kukkaruukun?) palasia.

Kiinteitä muinaisjäännöksiä paljastui niukanlaisesti:

6 paalunreikää, joista 2 epävarmaa ja yksi muodoltaan epämääräinen nuotionpaikka (kartta 3).

Paalun reiät (pohjaan suippenevia, siis poikkileikkaukseltaan ∇ -muotoisia): 1. ruudussa I:8, tuli näkyviin 35 cm:n syvyydestä ja ulottui 41 cm:n syvyyteen; 2. ruudussa I:7 ilmestyi 41 cm:n syvyydestä, kulttuurimaan pohjalta, ja ulottui 44 cm:n syvyyteen; 3. ruudussa II:7, paljastui varsinaisen kulttuurikerroksen alapuolelta, 63 cm:n syvyydestä ja ulottui 73 cm:n syvyyteen. Nämä kolme kuulunevat samaan asumukseen. Ruudusta I:8 paljastunut oli läpimitaten n. 8 cm, ruudusta I:7 n. 6 cm ja ruudusta II:7 n. 7 cm. - 4. ruudusta I:1 tuli nuotionpaikan reunalta, n. 19 cm:n syvyydestä näkyviin yksinäinen paalunreikä, läpimitaten n. 10 cm, joka ulottui 25 cm:n syvyyteen.

Ruudusta III:6 paljastui 40 cm:n syvyydestä tummanruskea pyöreä läiskä, halkaisijaltaan n. 10 cm, joka ulottui 44 cm:n syvyyteen; se oli pyöreä pohjainen eikä suippeneva. Saman muotoinen ja suuruinen tummanruskea läiskä ilmestyi myös ruudusta

III:4 40 cm:n syvyydestä kulttuurimaan pohjalta ja ulottui 45 cm:n syvyyteen eli 5 cm varsinaisen kulttuurikerroksen alapuolelle; tämäkin "paalun reikä" oli pyöreäpohjainen.

Muodoltaan epämääräinen tulisijan, nuotion paikka paljastui ruuduista I:1-2 (kts. kartta 3); halkasijaltaan n. 75 cm. Siinä oli hiiltä, nokea ja punaiseksi palanutta maata (laimeata) - ohut kerros - aivan kulttuurikerroksen pohjalla, n. 40 cm:n syvyydessä. Sen ympärillä oli suhteellisen laajalti harmaan laikullista kulttuurimaata (vrt. kartta 3).

Irrallisia löytöjä kertyi 72 lueftelunumeroa (11769;1-72):

Hiontalaa'an kappaleita	2	kpl.
Hiekkakivi-iskennäisiä	2	"
Kvartsi-iskennäisiä	115	"
Kvartsikaapimia	12	"
Kvartsistikkeleitä (?)	2	"
Kvartsipurasimia	1	"
Kvartsiesineitä ja kappaleita	4	"
Mikrolititteja (?)	1	"
Iskentäytimiä	1	"
Luuesineiden katkelmia	1	"
Palaneita luunsiruja	46	" + 4 gr.

Löydökset keskittyivät enemmän kaivausalueen keskivaiheille. Kaksi alinta ruuturiviä oli melkein löydötöntä, osittain, ettei kulttuurikerros ulotu enää alemmaksi rinteellä. Ruuturivistä I-III:1 tavattiin vain 1 palanut luunsiru ja ruuturivistä I-III:2 vain 7 kvartsi-iskosta. Löytököyhä oli myöskin kaivausalueen yläreuna, mitä ruuturiviltä I-III:10 ta-

vattiin vain 3 kvartsi-iskosta ja 3 palanutta luunsirua. Täysin löydöttömiä olivat ruudut II:1, III:1, II:9 ja I:10.- Enin osa löydöksistä on kvartsi-iskennäisiä ja -esineitä, joi- ta esiintyi hajallaan kaivausalueella. Pesäkemäiset esiintymät puuttuivat. Keramiikka ja varsinaiset kivilaji-iskokset puuttu- vat täydelleen, samaten kiviesineet, -ellei oteta lukuun pallo- nuijan puolikasta (11702:3), jonka Vilhelm Kohtakangas oli löy- tänyt ennen kaivausta. Se keksittiin, kuten jo mainittu, rankkasateen jälkeen; rinnettä alas virtaava sadevesi oli sen paljastanut.

Kaivausalue II.

Kaivausalue II avattiin alueen I yläpuolelta, kellarin pohjoispäädystä n. 2 - 3 m pohjoiseen ja Kohtasen asuinraken- nuksesta n. 20 m kaakkoon, yhdistetystä vaja- ja aittaraken- nuksesta vajaat 10 m etelään, tasaiselta pihamaalta, joka viettää tuskin huomattavasti etelään (kartta 1 ja 4). Täällä² tutkittiin 36 m:n² suuruinen alue (kartta 4).

Turve- ja humuskerroksen vahvuus vaihteli täällä 5 sm:stä 15 cm:iin; oli rikkonaista ja kulunutta; sen alla oli kar- keahkoa, kivetöntä hiekkaa. Ruuduissa d-e:4 oli kohta turve- kerroksen alla hajallaan palaneita kiviä (epävarmaa, kuuluvatko varsinaiseen kulttuurikerrokseen).

Kulttuurikerroksen vahvuus vaihteli 5 cm:stä 1/2 m:iin, ollen keskimäärin saman vahvuista kuin kaivausalueella I. Väriltään se oli punertavan harmahtavaa, laikullista ja sitä oli vaikea erottaa koskemattomasta maasta, johtuen hiekan kar- keudesta. Paikka paikoin olivat sen ainoina tuntomerkkeinä kvartsi-iskennäiset.

Kiinteitä kulttuurijätteitä tavattiin kolmesta kohtaa

(kartta 5):

1. Ruudun a:1 eteläkulmasta ilmestyi aivan kulttuurimaan pohjalta n. 50 cm pitkä ja kymmenisen senttimetriä leveä hiili- ja nokijuovan pätkä.
2. Ruuduista b-c:5 paljastui n. 36 cm:n syvyydestä, muoltaan epämääräinen, lähinnä ellipsiä muistuttava "nuotion" paikka: hiiltä, nokea ja likaisen harmaata maata; punaiseksi palanutta hiekkaa ei tavattu.
3. Ruuduista E:5 - F:5-6 ilmestyi n. 35 cm:n syvyydestä kapeahko, pitkänomainen nuotion paikka: nokea, hiiltä, tuhkan harmaata ja punaiseksi palanutta maata (kartat 5 ja 6.

Irrallisia löytöjä kertyi 47 luettelonumeroa (11769:73-119):

Hiontalaa'an kappaleita	1	kpl.
Hiekkakivilaa'an kappaleita	1	"
Kvartsi-iskennäisiä	99	"
Kvartsikaapimia	10	"
Kvartsistikkeleitä (?)	1	"
Kvartsiesineitä	1	"
Luuesineiden katkelmia	1	"
Palaneita luunsiruja	9	"
Hiiltä		

Löydökset olivat hajallaan yli kaivausalueen, muodostamatta pesäkkeitä. Täysin löydöttömiä olivat ruudut h:1, h:2, g:3, f:3, e:3, e:4, e:5 ja f:6 osoittaen ettei kulttuurikerros tällä kohtaa ulotu enää näitä ruutuja idemmäksi; ruudusta f:5 löytyi vain 1 kvartsi-iskos. Löydöttö-

miä olivat edelleen ruudut c:1, a:2 ja a:3. - Tältäkin
kaivausalueelta puuttuivat keramiikka, kivilaji-iskennäiset
ja kiviesineet täydelleen.

Irtolöytöjen (11702:1-5; 11768:1-2) mukaan käsittää kivi-
kaudella asuttu alue Kohtakankaan Kohtasella kaikki talon
ympärillä olevat pellot. Eniten on löytöjä tullut asuin-
rakennuksesta itään olevalta pellolta, jota en voinut tut-
kia, koska sillä kasvoi ruista. Tällä kertaa tutkitut alu-
eet - I ja II - avattiin koskemattomaan maahan. - Asuin-
paikan korkeutta en voinut vaakita, koska lähettyvillä ei
ollut mittään tarkoitukseen sopivaa kiinnekohtaa eikä kiinto-
pistettä.

Helsingissä 26. 5. 1948.

Fil.maisteri Ville Luho

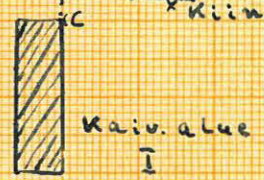
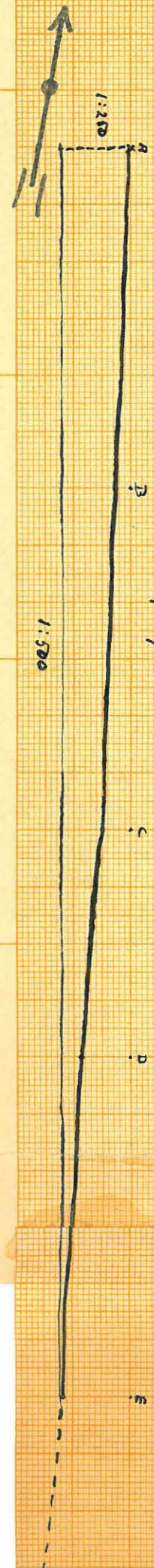
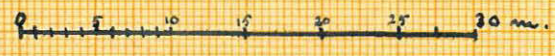
Jalasjärvi
Koskue

Kohtakangas, Kohtanen

1:500

heinäkuu 1947

T. Riska

Jalasjärvi, Koskua

1:50

Kohtakangas, Kohtanen
Heinäkuu 1947

Kiintopiste 1:24 Piir. T. Riihka.

Kainv. alue I

Pinta punnitus, luvut ja sulhiassa
potja punnitusluvut.

10	1.08 (1.61)	0.98 (1.63)	0.87 (1.64)
9	1.16 (1.59)	1.05 (1.56)	0.93 (1.58)
8	1.22 (1.67)	1.12 (1.66)	0.99 (1.64)
7	1.30 (1.72)	1.18 (1.75)	1.11 (1.71)
6	1.39 (1.83)	1.30 (1.84)	1.29 (1.83)
5	1.46 (1.98)	1.37 (1.95)	1.56 (1.97)
4	1.55 (2.03)	1.52 (1.93)	1.55 (1.95)
3	1.66 (2.20)	1.65 (2.17)	1.66 (2.16)
2	1.83 (2.32)	1.80 (2.28)	1.78 (2.19)
1	1.96 (2.40)	1.95 (2.44)	1.90 (2.44)
	I	II	III

Jalasjärvi, Koskue

Koh takangas, Koh tane n

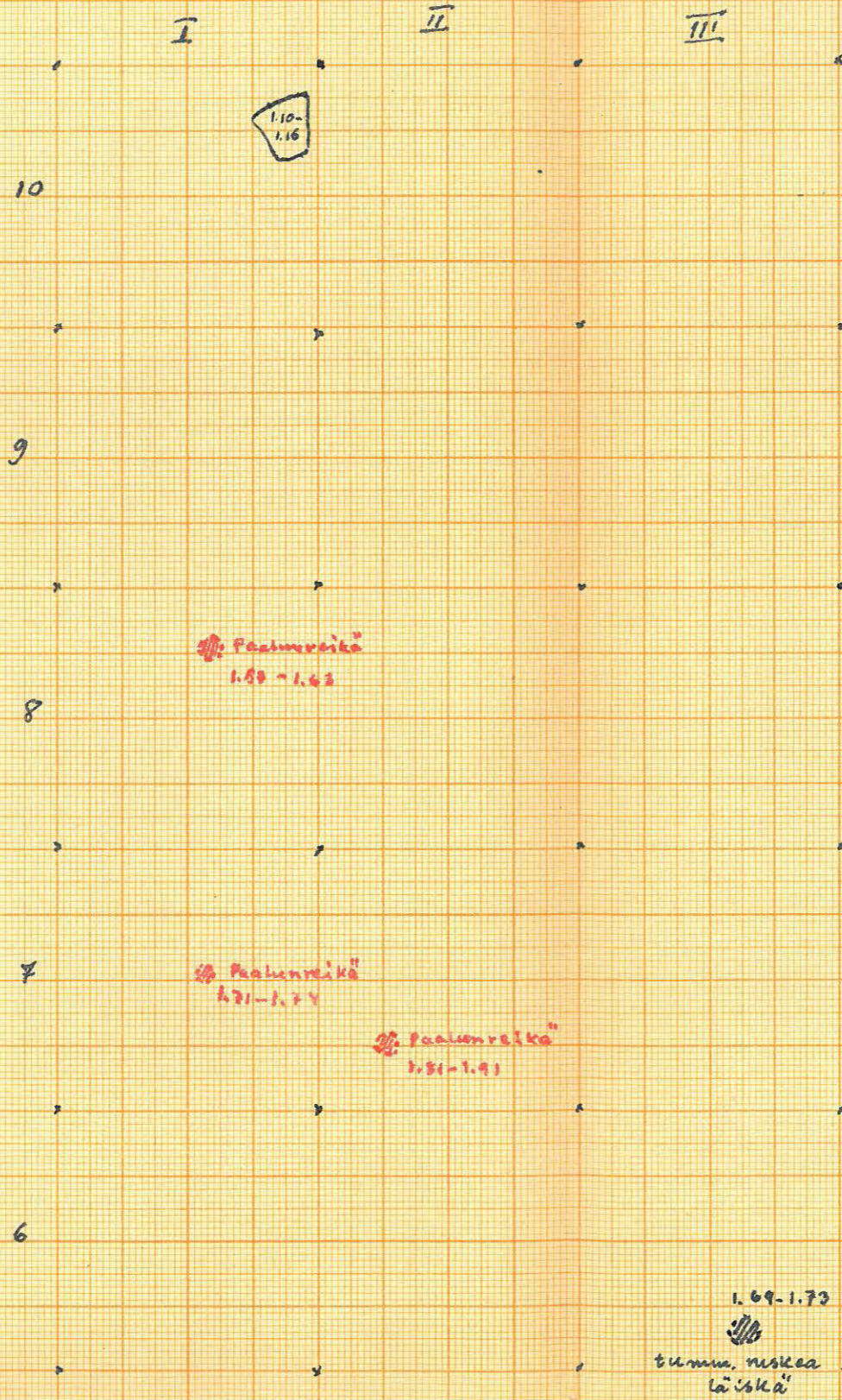
heinäkun 1947.

Kaisausalue I.

Piirt. T. Piika

Kiintopiste 1.24

m.k. 1:25

tumma, ruskea
läiskä

5

tumma, ruskea
läiskä
1.98-
2.00

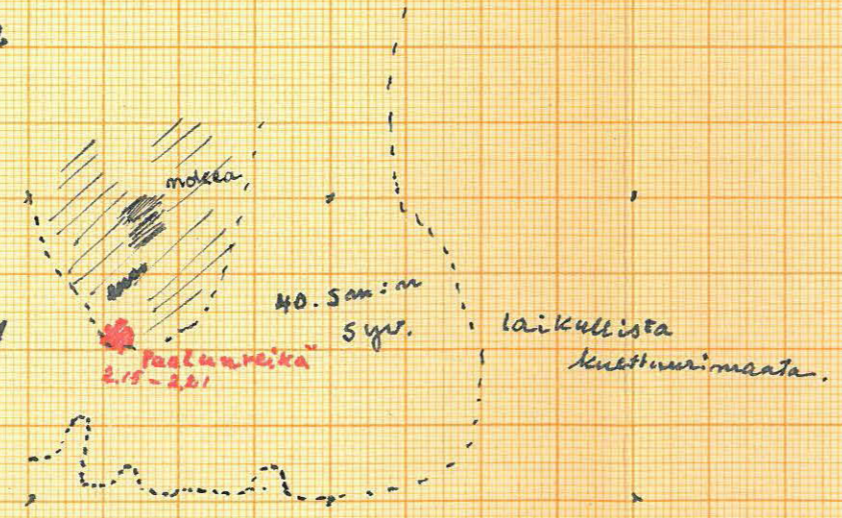
1.61-
1.84

4

3

2

1

Jalasjärvi, Koskua

Konnamangas, Kontanen

heinäkuu 1947

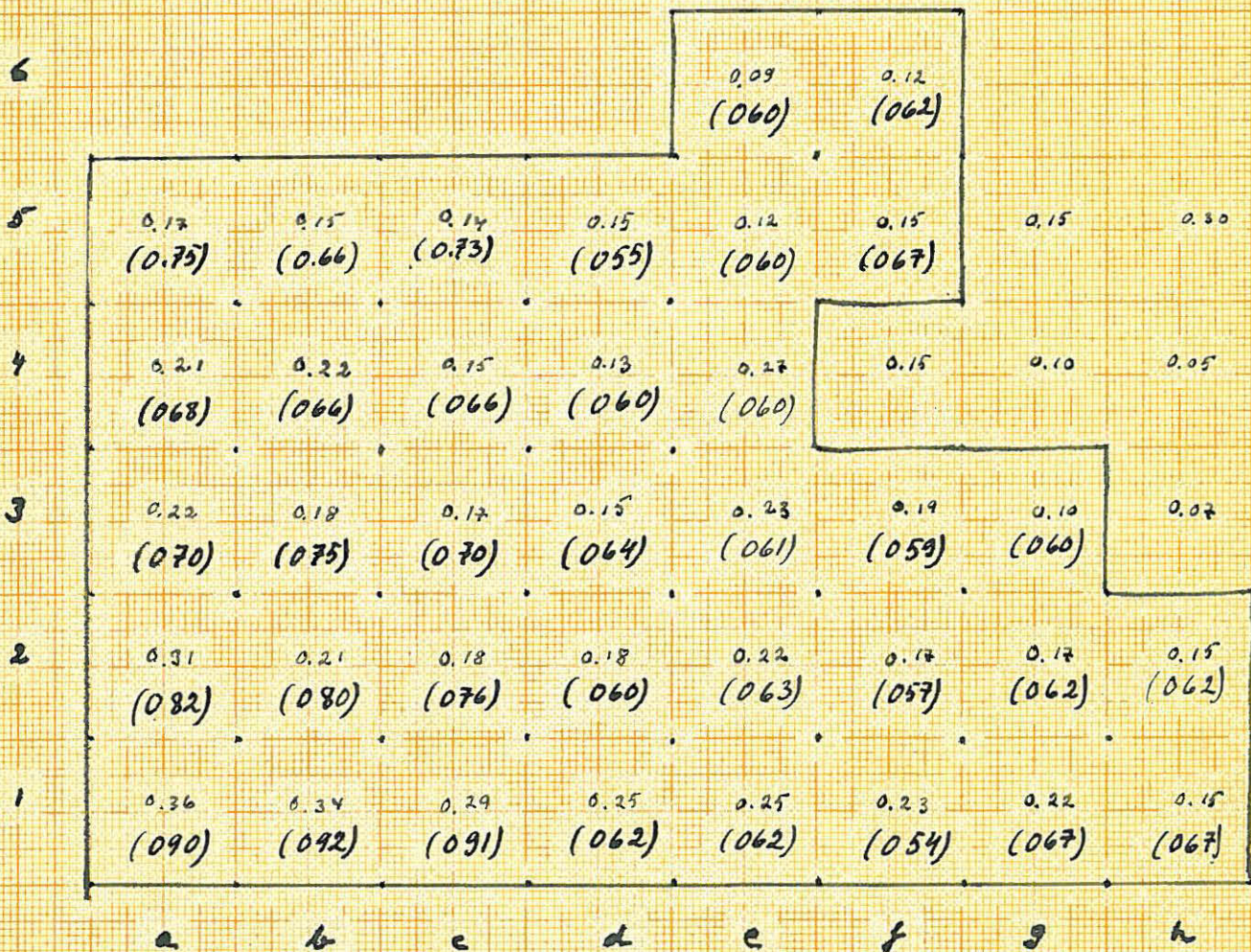
1:50

Käyntopiste 1.24

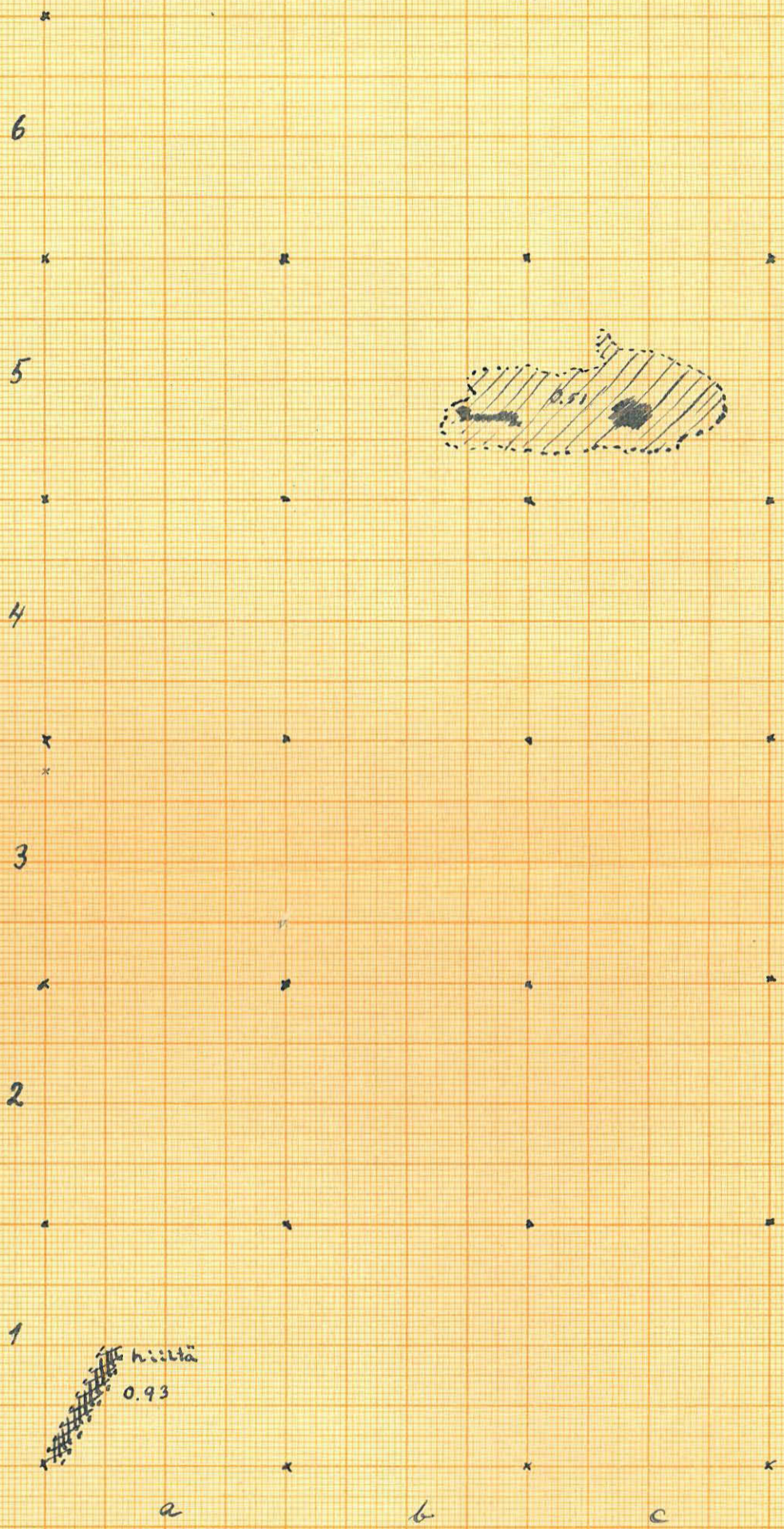
Kaiv. alue II.

Piiri T. Rintka

Kiintopiste 1:24

m.k. 1:25. 0 25 50 75 1 2 3 m.

vi, Koskue

Koktakangas, Kohtanen.

ivansalue II.

heinäkuu 1947.

Piirt. T. Riika

- mokea
- /// harmaata
- ### pun. palomaa.

0.49-
0.60

d

e

f

g

h

Kartta 6.

Jalasjärvi, Koskue

Kontakangas, Kohtanen
Kesä 1947.

Profiili linjalla e-f
nunnat 5 ja 6.

Piirt. T. Piiska

1:10

A 4. 210 x 297 mm

